СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 195. Джерзі Сіті, Н. Дж., вівторок, 23-го серпня 1938. — No. 195. Jersey City, N. J., Tuesday, August 23, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

КАНАДА НЕ ДУМАЄ ЗМЕНШУВАТИ СВОЄЇ ОБОРОНИ

ВУДБРИДЖ (Онтаріо). — Вилієм Мекензі Кинґ, премієр Канади, заявив тут на одному політичному пікніку, що, не зважаючи на запевнення президента Злучених Держав, що Злучені Держави не будуть сидіти спокійно, як Канада буде зачіплена, Канада не думає ослаблювати своїх заходів коло скріплення самооборони. Кинґ сказав, що це вона вважає своїм обовязком як добра сусідка не покладатися з обороною на Злучені Держави.

ПРИЯТЕЛЬ РУЗВЕЛТА ПОБИТИЙ ПРИ ПРАВИБОРАХ.

ВАШИНҐТОН. — Сенатор Повп з Айдаго не добився при правиборах номінації від Демократичної Партії, на це саме становище.

Сенатор Повп був у конгресі щирим прихильником політики президента.

Він відбув з президентом Рузвелтом конференцію у справі самостійного кандидування.

КАМПАНІЯ ЗА ЗМІНУ РОБІТНИЧОГО ЗАКОНУ.

ГАЙД ПАРК (Ню Йорк). — Вилієм Ґрін, президент Американської Федерації Праці, відбув з президентом Рузвелтом довшу конференцію, а по ній заявив ґазетярам, що президент Рузвелт признав потребу зміни закону про робітничі відносини.

Ґрін нарікав на Комітет Промислової Організації.

БОРОТЬБА ЧЕРЕЗ КОНҐРЕСОВЕ СЛІДСТВО ДАЄСА.

ВАШИНҐТОН. — Перед конґресовим комітетом для розсліду „неамериканських акцій" зізнав Дж. Б. Матю, котрий був першим головою „Американської Ліґи Проти Війни й Фашизму", що ініціятива цеї орґанізації вийшла в 1933 році з Москви. Свідок назвав Американський Конґрес Молоді „фронтом" для большевицької пропаґанди.

Френк Верді, драматурґ і актор, говорив про комуністичну пропаґанду в „Федеральнім Театральнім Проєкті" в Ню Йорку.

Ріжні люди, згадані цими свідками, виступили з публичними заявами проти закидів. Деякі з них домагаються вислухання себе комітетом. В обороні інших виступають чужі люди. Конґресмен Джері О'Конел виступив з загальним осудом комітету Даєса, називаючи його комітетом брехні, а Даєса — американським фашистом.

ПІЙМАЛИ ЗВІСНИХ БАНДИТІВ.

ДАЛАС (Тексас). — Місцеві поліційні детективи піймали тут у неділю Флойда Гемилтона й Теда Волтерса, котрих називають найбільшими бандитами півдня.

Поліція обскочила Волтерса в його схову, а Гемилтона, як він пробував усісти на товаровий поїзд. Оба бандити здалися без бою.

Бандити мають відповідати за довгу низку злочинів.

ОСТОРОГА ПЕРЕД ДИФТЕРІЄЮ.

ОЛБАНІ (Ню Йорк). — Стейтовий департамент здоровля подає листу міст, у котрих число дітей, защеплених проти дифтерії, не виносить і 35%. Уряд каже, що такі міста не можуть почуватися безпечними на випадок епідемії дифтерії та взиває населення, щоб дало свої діти нащепити проти дифтерії.

ВЕЗУТЬ ПАЦІЄНТА ДО ШПИТАЛЮ ЛІТАКОМ.

ЧЕСТЕРФІЛД (Північно-західня Територія). — О. Павль Шульте й д-р Томас Мелинґ привезли літаком до місцевого шпиталю Окумалюка, другого сина ескімоського короля Гудсіяна. Окумалюка пострілив припадково його син. Летуни відбули повітрям подорож 1,200 миль. По дорозі перелітали вони через снігові бурі. Лікарі мають надію на вилікування раненого.

НЕ ПОКИДАЮТЬ СПРАВИ САКА Й ВАНЦЕТІЯ.

ПИТСБУРҐ (Па.). — Суддя Майкел Мусмен заповідає, що незадовго видасть книжку про справу Сака й Ванцетія, що 11 літ тому згинули на електричнім кріслі в Масачусетсі. Суддя каже, що він прослідив справу до самого дна й може доказати повну невинність засуджених, а крім цього показати, хто добився їх присуду на смерть.

ГОЛОДІВКА В АМЕРИКАНСЬКІЙ ТЮРМІ.

ФІЛЯДЕЛФІЯ. — У філядельфійській повітовій тюрмі вГовмзберґу почали вязні голодовий страйк, щоб добитися кращої, а головно ріжноманітнішої їжі. По одному дні страйку з півтори тисячі вязнів на страйку видержали лише 51 вязнів.

ВИРЯТУВАНІ ЗАВДЯКИ ГОЛУБАМ.

БРИФЕЛ (Ню Джерзі). — Шістьох рибаків на моторовім човні з зіпсутим мотором вирятували з моря побережні сторожі, котрих закликало письмо, переслане голубами з човна. Цих голубів позичив капітанові човна один любимець голубів-листоношів власне на такий випадок.

НОВА ЖЕРТВА БОЖЕВІЛЬНОГО ЗЛОЧИНЦЯ.

Клівлендська поліція знову знайшла нові жертви божевільного злочинця, що вбиває й кавальцює свої жертви. Це вже 11-та й 12-та жертва. Сцена представляє знайдення тулуба 11-тої жертви. Голову знайдено недалеко. Розсліди показують, що тіло кавальцював чоловік, що розуміється на людській анатомії (будові тіла).

ДО ПОТЯГІВ ЧІПАЮТЬСЯ РОДОВИТІ КАНАДІЙЦІ.

Найбільший процент хлопців, що чіпаються до вантажних потягів і так мандрують з одного кінця Канади до другого, є родовиті канадійці. З 780 таких подорожних, якими опікувався Ківоніс Клюб у Ст. Боніфісі приблизно 92 відсотки були уроженці Канади. Більшість із них були у віці між 18 і 25 роком життя.

ОПРАВДАЛИ ЛІКАРЯ ЗА НЕЗАКОННУ ОПЕРАЦІЮ.

Д-ра А. В. Борна, визначного лондонського акушера, оправдали в суді, хоч він признався, що перепровадив незаконну операцію 14-літної дівчини, знасилуваної незнайомим жовніром. Справа звертала на себе багато уваги, бо не тільки обвинувачений був визначний лікар, але й до помочи йому в ролі свідків стали визначні лікарі, а між ними лорд Гордер, особистий лікар короля. Ці лікарі заявили в суді, що зробилиб таксамо, як д-р Борн, колиб стали перед таким самим випадком. А д-р Борн сам зголосився до суду, хотячи випробувати вартість старого закону, що забороняє операції проти материнства. Оборона дала доказ, що операція була цілком успішна і дівчина вийшла зо шпиталю з досконалим здоровлям.

ХОЧУТЬ ПІЗНАТИ ҐРУПОВУ МЕДИЦИНУ.

Майнерська юнія почала переговори з корпорацією „Ґуд Вил Фонд" у справі розведення розсліду над ґруповою медициною.

Фундація має дати гроші, а розслід має показати, чи придалось би на що юнійним майнерам платити за лікарську поміч ґрупою.

ЧОВЕН ПЕРЕВЕРНУВСЯ, ДІВЧИНА ВТОНУЛА.

У ріці Делавар коло Роксбері перевернувся човен, у котрому сиділи 4 особи. 25-літня Роза Скольго пропала. Догадуються, що вона втопилася.

ПОЛІЦІЯ ЗАМКНУЛА ХАТУ КОМУНІСТОВІ.

„Скоблевий закон" провінції Квебек перший раз ужито 20 липня в Монтреалі проти приватного мешкання. Поліція наказала відомому комуністові Лесардові вибратися впродовж 24 годин з мешкання в долішній частині міста. Два рази попередньо поліція конфіскувала комуністичну літературу в хаті Лесарда.

Рівночасно поліція зробила наскок на мешкання „Приятелів Совєтського Союзу" та на здогадну комуністичну школу і замкнула їх.

Лесард знехтував поліційні печатки на дверях свого мешкання, здер їх і увійшов до середини. За те арештовано його 22 липня.

АРЕШТУВАЛИ ПРОМИСЛОВОГО ЗЛОДІЯ.

У Вінніпеґу арештовано Павла Філіпса з Ріджайни, коли зголосився на стації по валізку, вислану окремо. У валізці був парадний стрій констабля кінної поліції з Ріджайни, виманений у жінки констабля. Убраний у цей однострій Филипс зміняв у крамницях Ріджайни два підроблені чеки на суму 200 долярів.

НАЙМОЛОДШИЙ „ПАРЛЯМЕНТ" НА СВІТІ.

„Масові „чистки" в СССР довели до того, що щораз то менше можна побачити старших людей. Доказом того є вік послів до „парляменту" найбільшої совєтської республики РСФСР. На 727 послів лише 190 мають понад 40 років, 10 послів не мають навіть 20 років, 57 мають від 21 до 25 років. Большевиків, які боролися підчас грмадянської війни в роках 1917—1922 р., творили червону армію й орґанізували совєтську державу, вистріляло ҐПУ на приказ Сталіна.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

КОРАБЛЕВА ШРУБА ВБИЛА ПЛИВАЧКУ.

Трагічний та незвичайно рідкий випадок трапився недавно в Лідо. 17-літня студентка з Трієсту плавала довкола моторового човна. В одній хвилині пасажири почули пронизливий крик. Вода довкола човна була червона Один пасажир миттю ускочив до води тай витягнув нещасну студентку, якій кораблева шруба відтяла праву руку. Лікарі нічого не помогли; в пів години студентка померла.

БІЙКА З ПОЛІЦІЄЮ В ЛІСІ ПІД ПІНСЬКОМ.

Поліція в Пінську довідалася, що до СССР втікає гурт комуністів. Підчас облави поліція зустрінула в лісі 25 осіб, які хотіли перейти большевицький кордон. Між поліцією та втікачами прийшло до перестрілки, підчас якої важко ранено начальника слідчого відділу в Пінську, аспіранта Кренжеля, кількох утікачів, між ними одну жінку. Поліція арештувала 12 чоловіків і жінку, інші скрилися в лісі. При арештованих поліція знайшла й забрала 5 довгих крісів і два короткі. Втікачі хотіли дістатися до СССР, щоб опісля виїхати до Еспанії.

ЛИХОВІСНЕ ВЕСІЛЛЯ.

В англійській місцевості Ґіт двічі мусіли перервати той самий шлюб. Зпочатку підчас вінчання 24-літної дівчини упав від апоплексії мертвий священик, а вдруге від такої апоплексії вмерла в церкві мама молодої. Молода дістала нервовий розстрій.

ҐЮЗ ПРОБУЄ ЛЕТ НА ВЕЛИКІЙ ВИСОТІ.

Говард Ґюз, відомий летунмільонер, що недавно доконав облету світу в рекордовім часі, вилетів з Лос Анджелесу в дорогу до Ню Йорку, задумуючи відбути по дорозі пробі лету висотою 25,000 стіп над землею. Коли літак полетить у „субстратосферу", летун думає вживати кисеневої маски.

ПОЛЬСЬКО-НІМЕЦЬКЕ НАПРУЖЕННЯ

ВАРШАВА. — Між німцями і поляками відносини цілком псуються. Як доносить польська преса, данціґські нацисти повели останніми часами дуже гостру кампанію проти тамошніх поляків. Вони схопили на вулиці двох поляків за те, що ті не віддали чести німецькому прапорові, і тяжко їх побили. Іншим разом викинули польського залізничого урядовця з поїзду в русі; колеса поїзду відтяли йому обі ноги й руку. З приводу цього польська преса зачала протинімецьку кампанію. Деякі ґазети накликують польське військо, щоб воно вирушило на Данціґ і його окупувало. В Ґдині поляки влаштували протестаційне віче, в якому взяло участь 15,000 поляків.

ҐЕН. ФРАНКО ВІДКИНУВ ПРОПОЗИЦІЮ ВІДТЯГНЕННЯ ДОБРОВОЛЬЦІВ.

ЛОНДОН. — У Лондоні глибоке враження викликала опублікована відповідь ґен. Франка на пропозицію англійського уряду, щоб ґен. Франко відтягнув зо свого фронту чужих добровольців. Ґен. Франко рішуче відкинув ту пропозицію, а також майже всі інші пропозиції, з винятком того, що годиться на дві пристані на побережжі червоної Еспанії, до яких можна булоб довозити під гострою контролею харчі. Тих пристаней бомбовики ґен. Франка не бомбардувалиб.

Ця відмова матиме відемний вплив на англійсько-італійський договір, що не може бути так довго ратифікований, поки італійські добровольці не є відтягнені з Еспанії. Проте знавці говорять, що Англія буде докладати всіх зусиль, щоб відносин з Італією не погіршити; а то тому, що вона хоче на випадок іще одної світової війни вдержати Італію бодай у невтральності, коли вже не перехилити зовсім на свою сторону.

ФРАНЦІЯ ВЕРТАЄТЬСЯ ДО СТАРОГО ТИЖНЯ ПРАЦІ.

ПАРИЖ. — Премієр Даляді заявив, що Франція мусить чимскорше вернутись до старого 48-годинного тяжня праці, а то тому, що в обличчі чужої конкуренції і чужих воєнних зброєнь Франція лишається під оглядом продукції позаду. Французький уряд у відповідь на страйк пристаневих робітників у Марсеї післав туди відділи війська, котрі розвантажили ті кораблі, на яких були заладовані продукти, що скоро псуються.

НІМЕЧЧИНА ПИШНО ВИТАЄ ГОРТІЯ.

БЕРЛІН. — До Відня прибув угорський реґент Горті. Він їде у відвідини до Берліну. Німецька влада у Відні подбала про те, щоб його якнайвеличавіше приняти. Сподіваються, що прийде до тісного договору між Німеччиною й Угорщиною. Німецькі ґазети пишуть, що німці радо будуть купувати надвишку угорської пшениці й інших харчевих продуктів, а в заміну будуть продавати Угорщині свої фабричні продукти.

ПАПА ЗНОВ ТАВРУЄ НАДМІРНИЙ НАЦІОНАЛІЗМ.

ВАТИКАН. — Папа римський знов натаврував релігійний. Одначе папа зазначив, що умірковаиий „архинаціоналізм" розєднує людей, а тому є протирелігійний. Одначе папа зазначив, що умірковоний націоналізм є потрібний. Дослівно він сказав: „Є нації і є націоналізми; Бог створив нації, а тому в світі є місце для справедливих, скромних і умірковиних націоналізмів, що є звязані з усякими чеснотами".

ЯПОНІЯ ЗМІНЯЄ СВОЮ ЗАГРАНИЧНУ ПОЛІТИКУ.

ТОКИО. — Поважні японські часописи повідомляють, що японський уряд незадовго основно змінить свою заграничну політику і старатиметься приєднати до своїх починів в Азії передові европейські держави, серед них у першій мірі Англію, а далі Францію. Колиб цього вимагала потреба, Японія готова загарантувати останнім двом державам всі права в Китаю. Японський уряд старатиметься переконати згадані держави, що Японія не має імперіялістичних намірів у Китаю, тільки хоче здавити там комунізм, який під опікою уряду маршала Чіянґ Кай Шека там дуже розвивався. В тій цілі міністер Уґакі вже переговорював з англійським амбасадором.

АРАБСЬКА „СВЯТА ВІЙНА".

ЄРУСАЛИМ. — Клич „святої війни" чимраз більше захоплює арабів, а також усіх інших музулман. Аґітацію в тому напрямку ведуть у першій мірі музулманські духовники. Вони говорять, що святі місця в Палестині, по яких ступав Магомед, тепер хочуть захопити жиди та знеславити їх. Фанатизм захоплює чимраз ширші кола. Терористичні вибухи в Палестині не тільки не маліють, але більшають.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

АМЕРИКА, КАНАДА Й ЕВРОПА

Промова президента Рузвелта на канадійській землі облетіла ввесь світ. Всюди в ній бачать важну енунціяцію заграничної політики Злучених Держав та доповнення недавньої промови його головного секретаря, Кордела Гола.

Суть промови президента в заяві, що „народ Злучених Держав не буде стояти бездільно, як панування над канадійською землею буде загрожене якоюсь іншою імперією". На перший погляд ця заява є льогічним висновком так званої доктрини Монра, президента Злучених Держав, що, мовляв, Злучені Держави не згодяться на вмішування европейських держав в американські справи. Отже здавалося, що з цього приводу нема причини робити якогонебудь більшого галасу.

Одначе заява президента Злучених Держав набирає спеціяльного значіння через мент, у котрім вона висказана. Власне тепер ріжні держави закидують голодним оком на широкі американські простори. Одні думають про побережжя Тихого океану„ інші про Мексико або Бразилію. До того американський конгрес ухвалив свого часу ще й досі обовязуючий закон про невтральність, що, здавалося, звязував руки уряду Злучених Держав на випадок збройного конфлікту навіть в Америці. Отже заяву президента Рузвелта треба брати власне як осторогу до тих держав, що ласі на американські краї, осторогу, що Злучені Держави на випадок активних посягань закинуть свою невтральність і виступлять активно, збройною рукою.

Своєю заявою президент запевняє не лише Канаду про активну поміч на випадок зачіпки. Він рівночасно давав подібне запевнення Мексикові й Бразилії, і, як видно з висказів преси цих країв, ті краї так її зрозуміли. Було в заяві Рузвелта теж запевнення для британійської імперії, і власне з цього запевнення в Німеччині роблять висновок, що Злучені Держави рішені зовсім певно взяти участь у якійнебудь загальній війні. В Америці такого далекойдучого висновку з заяви Рузвелта не роблять, а опінія німецької преси робить тут враження опінії, диктованої німецьким урядом у якихось цілях німецького уряду.

Президент Рузвелт бачив основи британійсько-американської спільности інтересів у ворожнечі до самовільної брутальности, недемократичної регіментації, нищення безборонних народів, обмеження особистих прав. Та це лише звичайна ідеольоґічна фасада для справжнього почуття спільности життєвих інтересів між Злученими Державами й Великою Британією. Здається, що й у Злучених Державах і в Британії можуть зайти ще всякі ідеольоґічні переміни, а обі держави все ще будуть у світі йти рука в руку, як вони йшли від часу, як Англія погодилася з існуванням Злучених Держав як з непоборним фактом.

ВИСТУП ПАПИ ПРОТИ „РАСИЗМУ"

Останніми часами почав уже і Мусоліні провадити протижидівську політику та класти натиск на „расу". Справа „раси" стала для італійців іще актуальнішою від часу, як вони заняли Етіопію, де сумішка рас стала річчю зовсім природньою; так, що італійський ґубернатор Адіс Абеби мусів у тій справі видати спеціяльні розпорядки. Про це треба би поговорити окремо, а покищо поговоримо про факт, що справою „расизму" дуже заінтересувався папа римський і виголосив у тій справі промову до алюмнів (питомців) колеґій для пропаґанди католицизму. Між ін шим сказав папа ось що:

„Дуже часто забирають люди під цю пору голос у справі расизму та перебільшеного націоналізму. При тій нагоді роблять багато помилок та говорять про речі, котрі лише поверховно та тільки з чуток знають.

„Слово „католицький" значить стільки, що „загальний", „універсальний", отже не расистівський і не націоналістичний у сепаратистичнім значіні. На тій власне правді мусить опиратись католицьке діло: **„Католицька Акція"**. Вона є католицьким життям і тому є зіницею в оці папи.

„Думати по католицьки, значить думати не по расистівськи, не по націоналістичному, не сепаратистично, бо католицизм нікого не хоче відсепаровувати в людській родині. Хто каже, що існує засаднича ріжниця між Католицькою Акцією і католицькою Церквою, той є в немудрім блуді, бож Католицька Акція є католицьким життям і, як така, не може бути трактована окремо від католицької Церкви.

„Людський рід є одною універсальною расою, хоч і не дасться заперечити, що в тій універсальній расі є місце для її багатьох родів і багатьох національностей, котрі теж розділені на частини.

„Треба лише запитатись, чому то Італія на своє нещастя має наслідувати Німеччину.

„Пустою є підступна проба цілити в Католицьку Акцію і рівночасно не дотикати цим католицької Церкви. Це неможливе. Хто влучає в Католицьку Акцію, той тимсамим влучає в католицьку Церкву".

Ось таке сказав папа римський.

Здається, що відповів на це Мусоліні, відвідуючи недавно табор аванґардистів (організації молоді), заявив у присутності секретаря фашистівської партії та представників фашистівських організацій північної Італії ось що:

„Бажаю собі, щоб ви знали і щоби й цілий світ про це знав, що також і в справі раси будемо дальше рішучо ступати нашою власною дорогою. Балакання, немовби то фашизм когось або щось наслідував, є просто абсурдом (нісенітницею)".

Французька преса, обговорюючи ту відповідь Мусолінія на промову папи, догадується, що прийде до гострішого ще зудару між фашизмом і Ватиканом. І так, **„Ле Жур"** пише, що заява Мусолінія має велике значіння, бо вона є першою його заявою в дискусії на тему расизму. Отже треба числитися з тим, що Італія вжиє всіх засобів для охорони своєї раси, і то без уваги на вороже становище Ватикану.

В усякому разі двобій розпочався.

Кл. Об.

У ҐОРҐАНАХ

Цього літа мав я нагоду з прогулькою побувати в горах Ґорґанах. Виїхали ми гірською залізничкою на Брошнів. Очі прогульковців насолоджуються чудовим видом гір, порослих густо мішаними лісами. Чути журкіт гірських річок Чечви й Дуби. На овиді небо зливається з високими гірськими шпилями. Очаровують нас гірські скелі, по яких пінються хвилі Лімниці. А всюди цвіти й цікаві рослини, найгарніша величезна папороть. Густі заросляки, камяні запори над потоками, гарні густі ліси доповняють мальовничу панораму Ґорґанів. Головнож гарно виглядають величезні острови каміння, окружені водами.

Наближаємося до кінцевої стації. Очі наші пробігають по шпилях гір, що виразно зарисовуються. Оглядаємо Сивулю, Попадю, смугу Сокола, Ґрофу, Яйце. Ґорґани справжній рай для туристів-науковців. Тому туди навідуються теж часто студенти з професорами вищих шкіл із заграниці.

У Підлютім — гірський здоровний сірчано-йодовий місцевості є гарна палата львівської митрополії з кидрини. Незвичайно рідка, а гарна кидрина, яких найбільше в Ґорґанах. Завдяки митрополитові Шептицькому створено там навіть заповідник тих дерев. Їх не вільно рубати. Колиж буря знищить таки таке рідке дерево, вирве його з корінням із землі, то з того матеріялу довколичні столярі роблять меблі, які йдуть до великих міст.

В Осмолоді висідаємо. Йдемо гірською стежкою. Попри нас плине вузький струмочок. Звідусіль окружатюь нас ліси. Гірські узбіччя вкриті зрубами; дерево звідси висилають до державного тартака в Креховичах і приватного в Брошневі. В тартаках працює яких 2,000 робітників. Вироби тих тартаків ідуть до ріжних заграничних країв і за океан, м. і. до Швайцарії, Англії, Америки, Африки, Австралії.

Дерево рубає приблизно 1,500 робітників. Зрубане дерево спускають узбіччями ґеритами, навмисно для того зладженими. Дерево спадає із страшним лоскотом на нижчі місця, а звідси гірськими залізничками відвозять його до тартаків.

Йдемо все вище й вище. Під Ґрофою оглядаємо ловецьку палатку. Ґорґани мають славні ловецькі терени, куди приїздять на лови і заграничні мисливці. Головно в осени на олені.

У Ґорґанах живуть олені, серни, вовки і ведмеді. Із птахів: чорний бузько, ґотурі, слукви; на водах дикі качки. Із риб головно пструги.

Йдемо на шпиль Ґрофи. Дорога стрімка, одначе дуже гарна. Ростуть тут дуже гарні примірники кидрини. Зупиняємося що якийсь час, щоб насолоджуватися чудовим краєвидом Ґорґанів. Бачимо гірське узбіччя, вкрите густо поваленими деревами. Це зимою снігові лявіни заподіяли такі шкоди.

На другий день вертаємося до Осмолоди. Всюди по дорозі бачимо привітних місцевих людей. Залізничкою їдемо до Брошнева. Тут відвідуємо ще тартак. Має він новочасну машину, що автоматично усуває суки з дощок і всадже на їх місце чистий матеріял. Роблять тут м. і. дощинки для скриньок для ріжних краєвих і заграничних фабрик. На дощинках випалюють печатки фірм, які замовили скриньки.

ЖЕРТВИ НА УКРАЇНСЬКУ УЧАСТЬ У СВІТОВІЙ ВИСТАВІ

Дальші жертви на участь української іміґрації у Світовій Виставі в Ню Йорку в 1939 році зложили:

Осип Стеткевич, Ню Йорк, Н. Й. ... $ 5.00
Іван Лапіцький, Пітсбурґ, Па. ... 2.00
Г. Ревт, Пітсбурґ, Па. ... 1.00
Д. Васиняк, Пітсбурґ, Па. ... 1.00
М. Німець, Пітсбурґ, Па. ... 1.00
Братство св. Володимира, від. 98 У. Н. С., Шенандоа, Па. ... 10.00
Члени 98 відділу У. Н. С.: І. Ф. Чорний $3; по $1: Ґ. Курила, М. Курила, Н. Демянчик, Я. Курила, Я. Мороз, С. Оравець, І. Ґевчук, Е. Монастирський, І. Оваца, І. Земба, Н. Батіг, В. Пилипяк, А. Почипок, С. Ґевчук, С. Ґевчик, Н. Максимчук, І. Підданий, М. Дикий, М. Берещак, І. Дончок, Е. Андручик, Й. Менкевич, В. Хіля; А. Вишню 50 ц. Разом ... 26.50
Братство св. Арх. Михаїла, від. 213 У. Н. С.; Байон, Н. Дж. 10.00
Братство св. Арх. Михаїла, від. 332 У. Н. С., Ракітан, Н. Дж. 25.00
Павло Денис, Ню Йорк ... 2.00
Олена Споліткевич, Ню Йорк 1.00
Українська Католицька Парохія в МекАду, Па. По $1: о. Я. Бойків, Н. Ґут, М. Тиханська; по 50 ц.: Д. Капітула, М. Капітула, М. Танько, С. Поступак, А. Цибульська, М. Мельник, Ф. Боянко, П. Петрецький, С. Ґриценяк, Н. Хвалик, А. Майхрук, А. Поступак, А. Рифун; М. Ністрян 30 ц.; по 25 ц.: В. Тиханський, І. Чисаяк, С. Поступак, С. Троян, М. Кріль, М. Тиханська, М. Фаліт, М. Гусар, М. Панько, М. Майдаш, М. Маслей, Потера, І. Контради, В. Келлі, В. Граничний, Й. Костів, М. Ріфон, А. Сукма, В. Мазур, С. Стефанів, М. Гаталевич, Ґ. Ґрицковян, А. Нога, Л. Федашко, Ф. Рась, І. Копій, І. Поступак, Т. Бесідка, Із. Сохар, І. Мохнач, Рихел, А. Капітула, П. Рифун, Р. Стицован. Разом ... 19.80
Григорій Шустикевич, Джерзі сіті, Н. Дж. ... 5.00
Товариство Просвіта, від. 224 У. Н. Союзу, Сейлем, Масс. 5.00
Йосиф Драґан, Атлантік Сіті, Н. Дж. ... 5.00
Товариство Запорозька Січ, від. 367 У. Н. С., Рочестер, Н. Й. 10.00

Дальші жертви просимо слати на адресу:

P. O. Box 1014 Church Street Annex, New York, N. Y.

Чеки й грошеві перекази треба виписувати на імя:

Nicholas Muraszko, Treasurer.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Г. Т., Сиракюз, Н. Й. — У дописі про „жалібну академію" в Сиракюзі в 178 числі „Свободи" додати жертводавців: пані А. Костів $1; В. Карбівничак 75 ц.; пані Т. Шкляренко 50 ц.

ОКРУЖНІ ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

відбудуться

В НЕДІЛЮ, 28. СЕРПНЯ (AUGUST) 1938 РОКУ

В ШАМОКІН, ПА.

В УКРАЇНСЬКІЙ ГАЛИ, 601 SHAMOKIN ST., НА ДРУГІМ ПОВЕРХУ, точно в годині 2. пополудні.

На ті збори мають явитися представники відділів: **1, 2, 7, 9, 28, 31, 78, 85, 90, 98, 186, 189, 201, 228, 231, 248, 265, 305, 314, 365, 382.** Проситься всіх прибути численно. На зборах буде **окружний організатор У. Н. Союзу.** 195,7

ЗА ОКРУЖНІ ЗБОРИ:

Дмитро Капітула, предс.; **Онуфрей Косцюк**, кас.; **Іван Чепа**, мол. секр.

О. Луговий. Автор застерігає за собою всі права.

ЗА УКРАЇНУ

(ВІРА БАБЕНКО)

Повість із часів революції і повстанської війни у Великій Україні. (В двох частинах).

Частина друга

58)

Представлять вас головному отаманові; може й справді щось з того вийде... Тут хіба ще йому одному можна вірити... Не дивуйтеся, що говорю так... Забагато горечі зібралося...

— Але не розумію я, чого в розвідці так невдоволені з мене.

— Невдоволені, бо ви нічого їм не сказали, та певно побоюються, що ви мало маєте гармат і скорострілів...

— Яких гармат і скорострілів? — здивувалася дівчина.

— Яких?... — гірко усміхнувся полковник. — Наша розвідка має свої відомости. А хто з післанців, чи не післанців принесе більше дурниць, хто не додержує таємниць, того і до головного отамана допустять... А хто високопарні патріотичні промови у звітів виголошує, тому і в ґерої проведуть... Уже були і такі післанці...

— Це хіба большевицькі агенти... Приносять неправдиві вісти, щоб збабити уряд на інтервенцію і тим лекше знищити — гарячково сказала Віра.

— Правду говорите — потвердив полковник і, понижуючи голос, продовжував: — Е, є мабуть і большевицькі і польскі замасковані агенти таки тут, серед нас... Вислідити їх у наших умовинах неможливо. Уважайте, дитино, на себе. Крім головному отаманові — нікому ні слова!

— Мені не першина... Розумію, що то є таємниця і вмію її додержати...

В тягу розмови до кімнати увійшов Федоренко і непомітний співрозмовцями мовчки приглядався до Віри. За ним слідом увійшов до загальної канцелярії Жидківський. Закрутився без діла по кімнаті, звертаючися з нічого незначучими запитами то до одного, то до другого урядника, і з під чих ще прислухувався до розмови дівчини з полковником крізь зачинені двері. Побачивши там Федоренка, станув і напружено приглядався до обох.

А Федоренко, переконавшися, що не милиться, швидко підійшов до Віри з розпростертими обіймами.

— Господи, Боже! Кого я бачу?! — зворушено викрикнув. — Панна Бабенко! Чи не скучала ти за своїм учителем, що пройшла тисячу верств, щоб з ним побачитися?... — зажартував, обіймаючи її.

Віра визволилася від нагальних обіймів і значучо видивилася на нього.

— Колиб я зміряла таку далеку дорогу, щоб лише побачити вас, пане професоре, то сталаб дуже розчарована — відповіла з удаваним холодом, хоч очі її і загорілись радістю, що не уйшло уваги того, що слідкував за ними. — Адже ви забули навіть моє на звище... з Годієнко змінили на Бабенко!

Федоренко зніяковів, але похопився, що несподівано викрикнув імя дівчини, яке мусіло бути в таємниці з огляду на її місію. Тому швидко поправився: — Правда, вибач Віро! Ти сиділа на одній лаві з панною Бабенко і я переплутав ваші імена. Не диниця! Три роки минуло від тої пори; старію, то й память слабне... Та й життя наше більше помнить... Тепер пригадую... А як же там ваші домашні? — спитав по хвилі.

— Батька вже давно зглядили зо світу, а мати зістала ся майже непритульною. Сусіди і знайомі хто де... хто порозстріляний, хто в тюрмі... Доктор живий іще — розповідала дівчина обережно, щоб Жидківському не назвав нікого по імени. — А люди стогнуть і терплять...

Від головного отамана далили знати, що жде Віру, і полковник провів її туди.

З якоюсь тривогою йшла Віра за полковником до того, якого імя нерозривно звязане навіки з існуванням української державности 17—20 років і якого вона і всі в Україні вважали головою держави, що його одні вважали будівничим України, а інші — навпаки: її гробарем. У просторій кімнаті коло вікна побачила стоячого невисокого й трохи згорбленого чоловіка середніх літ, з гладко виголеним обличчям, убраного в однострій і чоботи. Обличчя цієї людини було якесь байдуже, зо слідами знеохоти і перемучення. Колиб не був убраний у подібний ґенеральському однострій, то, зустрінувшись на вулиці, ніхто й не підозрівав би, що то колишній вершитель долі України. З його очей проривалася хитрість та честилюбість і вміння панувати над собою. Коло нього стояв Жидківський і ще один у військовому, очевидно адютант. Головний отаман окинув Віру підозрілим зором і попросив присутніх вийти: Всі вийшли, тільки Жидківський мнявся при дверях. Бачучи, що Петлюра не звертає на нього уваги, Жидківський запитав:

— А ви не будете мене потребувати, пане головний отамане?

— Вийдіть також і ви... — трохи скрипучим голосом озвався Петлюра. — Або ні... Може треба буде щось записати... Залишіться. Це мій спеціяльний довірений чоловік; при ньому можете все говорити — пояснив головний отаман Вірі. Не сідав сам і не просив сідати дівчину. Обсервував її кілька хвиль і рубашно спитав:

— Це ви та післанка?

— Так, пане головний отамане, — смілио відповіла Віра. — Рада бачити і привитати голову українського уряду в імени тих, що ще не зложили зброї в обороні рідної землі.

— З чим же добрим ви завитали до нас? — трохи добрішим голосом упав запит.

— Інформації й писані проєкти віддаю при сторонніх особах лише на вашу запоруку, пане головний отамане... — ніби перестерігала дівчина й, вийнявши зза пазухи натротуаршених ще попереднього дня папери, подала їх Петлюрі, пояснюючи зміст. — Це відомості про силу й розміщення повстанських відділів і червоних частин; це — подала другий проєктований плян загального повстання й виказ районових повстанських штабів; а це — мое уповаження — подала тонесенький папірець.

— Деж ви це все переховували підчас подорожи? — не втерпів Жидківський.

— Вибачте, що на це питання не відповім... Та воно й не цікаво, де...

Петлюра неввважливо переглянув подане й передав Жидківському зо словами: — Перестудіюйте це, а далі зробите подрібний доклад на засіданні.

Жидківський жадібно впивсь очами у папери. Переглянувши, скривився зневажливо і звернувся до головного отамана:

— Ці документи писані нерозбірно та й пришилися по дорозі. Чи не бажаєте передрукувати їх на машинці?

— Дуже добре. Але не можна давати цієї роботи машиністкам — згодився той. — Перепишіть самі.

Жидківський із затаєною радістю вийшов. На жадання головного отамана Віра ще пів години оповідала про настрої селянства під большевиками та ще і можливості вибуху загального повстання, висловлювала певність, що коли за кордону вступить в Україну хоч і невелика, але добре озброєна сила, то гасло повстання зірве маси. Як радив і Галієв, вона вважала найвідповіднішою порою до виступу час після жнив, коли селяни будуть озлоблені проти большевиків за здирства продналогу чи розверстки. Петлюра невважно слухав, а думками блукав Бог зна де. Нарешті подякував дівчині й відпустив, виправдуючися тим, що в нього багато діла.

Йдучи на призначене їй приміщення, Віра споминала до подробиць перебуту авдієнцію. Правда, вона ще ніде не була й не була обзнайомлена з працею уряду, але з того, що почула від полковника й побачила в контррозвідці, а нарешті й на самій авдієнції — все підказувало їй, що провідники в краю й вона сама, покладаючи надії на поміч уряду у справах повстання, роблять велику помилку. Йшла сумна й трохи не плакала, бо в її душі захиталася віра в успішний кінець боротьби. Не бачила рятунку також і для тих десятків тисяч, які підняли зброю на ворога й мусять або гинути, або кидати дорібок і родини й віятися світами без надії колинебудь у родинні місця повернутися. Постановила собі чимскорше вирватися звідси й іти додому, де її ждали її бойові товариші, мати і суджений.

А в канцелярії втішно вистукував на машинці Петро Жидківський. Несподівано він зумів дістати в руки документи, яких вартість рівнялася життю неодної тисячі повстанських провідників і чільніших повстанців. Сліпа довірчивість до нього зо сторони головного отамана уможливила все. І Жидківський також думав про боротьбу, пишучи. Але думав інакше. Йому ввижалося, як він відпроситься у головного отамана їхати на повстання, а, приїхавши в Київ, виступить у ролі головного ліквідатора повстанського руху в Україні.

(Далі буде).

• З ДНЯ •

СВОБОДА.

Хто з нас не любить свободи? Головно ми, українці, є знані з того, що любимо пристрасно свободу, волю. Хто з нас хотів би добровільно пхати шию в ярмо? Хто з нас любить диктатуру? Здається, що ніхто; навіть ті ні, що на словах її проповідують.

Це вже в наших жилах, що ми, навіть коли вибираємо диктатора, то такого, щоб він занадто твердо не диктував. Ми навіть на предсідників наших організацій звичайно підшукуємо згідливі, компромісові особи, щоб вони занадто твердо нами не рядили. Бо ми любимо свободу! Ми так любимо свободу, що коли дірвемося її, то не вміємо нею користуватись — говорив про нас французький інжинір Боплян, що перебував в Україні в половині 17-го віку і написав про українців книжку.

СВОБОДА В ІНШИХ НАРОДІВ.

Правда, не тільки ми любимо так свободу, але люблять її й інші народи. Деякі більше, інші менше, але по трохи всі. Німці, наприклад, менше її люблять. Німець любить, як хтось провадить його і згори наказує йому, куди на перехрестях завертати. Не люблять дуже свободи і москалі. Для них не лише потрібно напереді когось, щоби безнастанно показував рукою, куди йти, але потрібно також когось іззаду, щоби підганяв їх батогами. Інакше вони нікуди не підуть. Італійці дуже люблять свободу. Але, так як ми, часто її надуживають. Щоб направити це, вони впродовж своєї історії час до часу хилять шию перед залізним диктатором, щоб нагадав їм дисципліну. Коли він як слід їх здисциплінує і вони автоматично починають під ряд маширувати, то повертаються знов до свободи і зажкивають її знов повними пригорщами, аж доки їм це не зашкодить. Тоді знов давай їм диктатора. Французи пристрасно люблять свободу. І, можливо, що її теж надуживали б, якби на їх щастя, не мали в близькому сусідстві небезпечних ворогів, які все нагадують їм: „Не перетягайте!"

СВОБОДА В АНҐЛЬОСАСІВ.

Та найбільш відомі зо своєї свободолюбности анґльосаси. Це зрівноважені люди, які свободи заживають уміркованo. Тому вона їм ніколи не проїдається і ніколи їм не шкодить. Як довго живуть на світі анґльосаси, так довго суспільна свобода цілком з лиця землі не зникне. Бо анґльосаси все будуть заховувати її в собі, а також будуть іншим народам давати приклад до наслідування.

Правда, живцем наслідувати анґльосасів небезпечно. Бо вони витворюють такий суспільний устрій, який відповідає їхній анґльосаській душі і характерові. Хто не має подібного до їх характеру, тому й наслідування не поможе. Сер Джан Саймон, англійський міністер, на докладі у Франції сказав, що англійська конституція подібна до старого убрання: через довге ношення воно дуже допасувалось до англійського тіла; але це ще не значить, що воно пасувалоб також на іншому тілі.

Та всетаки, задивляючись на анґльосаську свободу, й інші народи будуть набирати до свободи пошани.

ПРИКРА ДІЙСНІСТЬ.

Та, живучи в Америці, себто теж в анґльосаськім краю, треба з прикрістю ствердити, що та свобода таки заникає. Вона ніби є, і ніби її нема. Політично беручи, вона є. Тут жожна творити ріжні партії, друкувати ріжні політичні думки, ставити своїх кандидатів, вибирати їх на найвищі уряди.

Але, здругого боку, її нема. Ось вийдіть на вулицю, зробіть перший крок і вже вам червоне світло: не можна йти, чи їхати. Підіть у парк: кругом така гарна зелень, тільки покластися. Та не можна! Підіть над ріку: так і хочеться вскочити у воду, але щож: не вільно. А підіть, або поїдьте, за місто. На кожнім кроці напис: їхати направо, або наліво, стількьи і стільки миль на годину; стань, їдь, стань, їдь; повертай, завертай! А поїдьте на фарму. Здається, там трохи лекше. Йдете на лоно природи: корчі, річка. Так і хочеться кинути гачок на рибу. Колиж не можна, треба мати „лайсенс". Хіба це свобода?

Отож і про американську свободу можна сказати так, як Карась у „Запорожці за Дунаєм'' про султана: „Ніби бачив і ніби не бачив".

ТАК ВОНО МУСИТЬ БУТИ.

Але коли вдумаємося в це все, то побачимо, що воно таки так мусить бути. Причиною цього є те, що на світі тепер дуже багато людей. Воно мусять жити разом, а тому мусять взаємно числитися з собою. Кожна одиниця мусить визбуватись частинки своєї свободи на користь решти. Поведення одної одиниці впливає на життя інших.

Ось недавно згорів кавалок залізничого шляху між Ракавей Біч і Ню Йорком. Внаслідок того кількасот тисяч людей не могли дістатися до дому. Серед таких відносин як можна людям позволити розкладати вогні біля залізничих шляхів? Що з того моглоб вийти?

Наші нинішні міста — це величезні людські муравлища. Щоб усі ми могли в безпеці існувати, мусить бути строга дисципліна. А в тій дисципліні всі ми мусимо резиґнувати з великої частини наших свобід.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

I.

ГОСПОДАРСЬКА РОЗБУДОВА НАШОЇ ІМІҐРАЦІЇ.

На допис, поміщений у „Свободі" п. з. „Господарський успіх філядельфійської громади", а підписаний „Уділовець", я одержав низку запитів, які можна поділити на дві ґрупи:

1) Як саме кооперували уділовці і директори над урятуванням Українського Будівельного Товариства у Філядельфії.

2) Які господарські можливості мають Будівельні Товариства в майбутності.

Безумовно буде цікаве для широкого загалу нашої іміґрації дізнатися, що основне завдання Будівельно-Позичкових Товариств Building & Loan Ass'n), це помагати своїм членам при закупні домів чи фарм.

В добрих часах морґеджі на доми і фарми були зависокі, і коли прийшла депресія, власники полишали реальності і Будівельні Товариства потерпіли значні втрати. Треба додати, що крім тих звичайних, — так мовити — **природніх** утрат були ще й **штучні** втрати там, де хитрі власники змовлялися на шкоду товариства. І цих штучних втрат мало Українське Будівельне Товариство у Філядельфії найбільше, а спричинили їх наші таки „чізлери". Був час, коли ці „чізлери'' наймали чужинецьких адвокатів, платили їм грубі гроші, ширили н а й з л о б н і ш і сплітки, щоб тільки нищити українське товариство та спричинити великі маєткові втрати нашим робітникам. А робили те таки наші „соціяліствуючі патріоти", котрі на всіх публичних зборах вживають заклику „товариші". Певна річ, що вони розраховували на це, що наші еміґранти це темна маса, яка слухає лише гучних фраз. Та тут „чізлери товариші" дуже помилилися. На загальних зборах уряд витягнув на публичне світло цю нікчемну роботу, а уділовці — всі як один — не тільки натаврували роботу „чізлерів", але рішили, що товариство мусить бути врятоване. Та не було це **голословне** рішення. Бо коли банковий департамент зажадав 2—3 тисячі долярів більше резерви, уділовці зложили впродовж одного вечора $10,000. Коли банковий департамент жадав доказів, що філядельфійська громада хоче продовжувати це товариство, то знайшлося відповіднє число дійсних патріотів, котрі взяли нові уділи, хоч деякі „мудрці" радили їм, що „тепер лише дурні інвестують у Будівельні Товариства". А коли „чізлери" думали, що, спричинивши товариству утрату 2,000—3,000 долярів, воно буде зліквідоване, уділовці відповіли $20,000 резервою! По цьому „чізлери" зробили відворот, а здорова частина громадянства осягнула повну моральну і матеріяльну перемогу не тільки серед громади, але голвно в американських державних колах.

Урядовці банкового департаменту не хотіли прямо вірити, що наша іміґрація могла здобутися на такий солідарний та патріотичний крок. Загалом сказавши, ці факти не тільки врятували товариство і не допустили до величезних утрат на випадок ліквідації, але і зробили великий розголос українському імені. Ці факти це також найкращий доказ та найпевніша запорука, що наша іміґрація може створити і вдержати великі фінансові установи, і то серед таких умовин, що американська установа зовсім певно мусіла би провалитися.

Хай це заохотить нашу молодь, яка згадує часто за „inferiority complex" нашої іміґрації, бо філядельфійська громада при допомозі своїх фахових сил зробила те, в що не вірив ні один американський фахівець!

Це саме зробить кожна українська громада, коли буде мати віру у власні сили та охоту до господарського поступу.

Д-р Володимир Галан.

—o—

ПОВАЖНИЙ ВІК.

Коли багачеві мине 70 років, то по цілій Америці ґазети про це розписуються. Описують його життя та буття, подають, що бувало і що не бувало. Розписуються широко ґазети й про багацького песика, як сконає. Що то за гарна собачка була, та так передчасно сконала. А по сконанні то багачі й собаці памятник на собачому гробі за яких 5 або 10 тисяч долярів поставлять, а за життя собаці панство найкращих ветеранів оплачує.

Зате про вбогого чоловіка, котрий доживе гарного віку в злиднях, ніхто й знати не хоче. Це зветься „баґателька". Та ще й нарікають, що така людина іншим місце забирає на світі.

Подаю такий живий факт з моєї місцевости, Сайксвіл, у стейті Пенсилванія. Живе тут старушка Катерина Мічко, котрій 3. червня минуло 106 років. Приїхала вона до Америки 36 років тому зо своєю дочкою з села Грановніца, повіту спіського, в Чехословаччині. Коли їй було 100 років, вона бажала собі жити ще 25 років. Тоді вона могла ще добре бачити, чути й ходити. Сьогодня вона, хоч дивиться, то не бачить. Слух стратила теж, але сама ще по сходах зійде при помочі палиці. Мешкає в злиднях при своїй дочці, вдові, котра спаралiжована на руку і ногу й має 64 роки.

Їсти їм нема що. „Реліфу" не дадуть, бо вони не є громадянами Злучених Держав. Удержуються з подачі тих, що приходять на них подивитися.

Сто шість-літня старушка мала 3 дітей, з котрих жиє лише вище згадана каліка. На запит, як це вона в таких злиднях дожила до такого часу, відповіла дочка, що мама ніколи в своїм житті нічим не вміла гризтись і, що не булоб, вона все з усмішкою переносила. Їсти завше їла, що було, та й ніколи не хорувала. І сьогодня ще сама їсть, хоч остався їй в устах лиш один зуб. Виглядає вона на кістяк, обтягнений шкірою, і важить 50 фунтів. Багато цікавих людей приходять її бачити.

Михайло Люлька,
секр. від. 401 У. Н. С.

—o—

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На Рідну Школу.

Українське Університетське Товариство в Ню Йорку жертвувало замісць вінка на могилу свого діяльного члена, бл. п. Т. Соколовського, $5 на Рідну Школу в старім краю. Гроші переслано через Обєднання.

Степан Курляк, предс.

ВІЙНА В КИТАЮ.

Відділ апонської армії витягає віз, запряжений мулом, що застряг у болоті в середущім Китаю.

СПРАВА НАЦІОНАЛЬНОЇ МАНІФЕСТАЦІЇ.

Величава українська маніфестація, котра має відбутися в Ню Йорку 4. вересня, має бути найвеличавіша, на яку нас стати. Вона має поставити відповідні домагання за самостійність України перед американським урядом, бо ми маємо право домагатися цього від уряду Злучених Держав,, що складається з цеї самої Демократичної Партії, з котрої вийшов був президент Вилсон, що з представниками інших держав на мировій конференції погодилися віддати наш край у ляцьку неволю.

На цей український конґрес мають бути запрошені вищі стейтові та федеральні урядники, котрі при найближчій нагоді могли би поставити домагання до вашинґтонського уряду, щоб хоч раз за двацять літ вислухав наші домагання та звернув полякам увагу, що не можна нищити нашого народу в такий брутальний спосіб, як поляки роблять. Ми, громадяни цього краю, піддержували вибір Рузвелта на президента, то треба йому пригадати, щоб він відплатився нам за це. Мусимо домагатись, а не проситі. Коли вони боронять усяких некультурних азіятів чи африканців, то тимбільше повинні допомогти нам, що хоронили і хоронять Европу перед монгольсько-московською диччю, а рівночасно перед хуліґанами-ляхами, котрі стратили всяку людську гідність та засліплені нищать те, що наша нація тяжким способом та працею здобула. Нехай знає світ і ті пани, що торгують нашим народом, що ми у відповідній хвилі скажемо своє рішуче слово.

На цю маніфестацію повинні масово зїхатися з Нової Англії всі українці, котрі почувають себе синами Неньки України. Я мав нагоду бачитись та розмовляти з українськими грамадянами стейту Ню Гемпшир, Род Айленд та Масачусетс і довідався, що цією маніфестацією кожний заінтересувався. Кому лише буде можливо, той поїде до Ню Йорку, щоб взяти участь у маніфестації за свободу України. Хай Ню Йорк здріґнеться від того голосу! А й гомін відібється по всім світі! Хай у Рідним Краю наші брати почують наш голос оборони.

Н. Давискиба.

—o—

ИДЕМО НА МАНІФЕСТАЦІЮ.

Не треба доказувати, що український національний рух з кожним роком стає сильніший і міцніший. Усі тепер відчувають потребу нових, свіжих фактів нашого національного життя, що заманіфестувалиб перед світом нашу єдність, а головно: нашу непереможну волю до утворення власної української держави. Звідси повстала потреба скликання національної маніфестації українців в дні 4 вересня, на „Лейбор Дей", у великій салі Гіподрому, в Ню Йорку.

Буря нової світової війни збільшується, а з нею повстає можливість „походу на схід". Українська проблєма стала на порядок денний. Ясно, що пляни деяких держав підпорядкувати собі певні простори українських земель на сході Европи не можуть не турбувати нас, українців. Звідси і загальне бажання, щоб національна маніфестація випала якнайкраще. Однодушність усіх нас у тому питанні буде доказом загальної національної чести. Про справу консолідації українських національних сил сьогодні панує одна думка, як там, у краю, так і тут, на еміґрації. Нема сумніву, що розвиток української нації посувається вперед. За останні роки багато довелося вистрадати нашій поневоленій нації в боротьбі з наїзниками.

В таких обставинах, коли вороги, москалі, поляки й інші займанці, беруться вирішувати українське питання, без уваги на те, як до того ставиться український нарід, перед українським громадянством стають завдання величезного загально-українського значіння. Ніхто з нас не сміє бути байдужим у цей переломовий час для нас і нікому не вільно виломитися від національного обовязку. „Кожний думай, що на тобі міліонів стан стоїть''.

Андрій Щигол,
Джерзі Сити, Н. Дж.

—o—

ІСТОРІЯ ОДНОГО ПАМЯТНИКА.

Я, враз зо своєю жінкою, збудували памятник „Борцям за волю України'' в ріднім селі Грабівці, пов. Тернопіль. А що ми живемо тут, в Америці, то післали до рідного села місцевому комітетові, що мав тою справою занятися, $300 і проєкт памятника. Але польська влада заборонила ту будову, а то зтих причин, що статуя представляла собою Україну і виднів напис „Борцям за волю України", а також тризуб.

Хоч комітет робив усі старання, то це не помогло, бо старосто в Тернополі сказало, що коли статуя буде замінена хрестом, або особою якогось святого, а також коли буде усунений напис „Борцям за волю України" і тризуб, то все буде добре.

Але ми не приняли такої пропозиції і комітет умістив згадану статую в церкві, а решту памятника лишили на тім місці, де він мав станути. Та місцеві поляки також не бажали собі, щоб у нашім селі був такий памятник, і одної ночи, а то з 26 на 27. березня 1929 р., напали на наш памятник і повикидали каміння в рів, при гостинці. На другий день українські громадяни повитягали каміння з рова і поскладали біля церкви. Також прийшов у тім часі постерунковий з Баворова з начальником громади і приказали, щоб та часть памятника, на якій видніє напис „Борцям за волю України" та тризуб, були обернені до землі.

І так залишилася та справа на мертвій точці. Аж тепер я дістав від місцевого пароха, о. Мирона Кордуби, листа, в котрім він мені радить, щоб цей памятник переробити на памятник св. Володимира з нагоди 950-літньої річниці хрещення Руси-України.

Іван Вишиновський,
Меріден, Конн.

В Еспанії.

Лікар: Нещастя! Ваша жінка повила близнюків: один комуніст, а другий повстанець!

Дає собі раду.

Стрічаються два галицькі купці.

— Ну, як ідуть твої інтереси?

— Дуже зле, кожний день мушу додавати до інтересу десять злотих.

— Ну, то з чого ти жиєш?

— З неділь, коли мій склеп є зачинений.

МАРОКАНСЬКЕ СЕЛО

Як у всіх дуже відсталих або хліборобських краях, так і в Мароку найзамітніші не міста, які гарні вони й не булиб і які архітектурні твори там не булиб, а село, де живе величезна більшість населення. Міста будували торговельні меншини. Їх прикрашували султани й шеріфи, що для прославлення своїх імен будували мечети з узористими мінаретами, палати й гареми. Купці будували шпихлірі та склади товарів з грубими стінами та кованими залізом дверми. Деякі для охорони своїх багатств від зависти хліборобів і чужинних нападів будували твердині і високі вежі. Кормило їх усіх село, а за це діставало лише начальників каїдів. Селяни століттями заспокоювали свої потреби власними сільськими засобами: самі ткали з вовни овець і верблюдів грубі тканини на одежу, самі робили сідла, сохи та жорна, самі зрошували свої висушувані гарячим сонцем поля, відчищували їх із каміння, викорчовували кущі пальмових чагарників, самі оборонялись від нападів кочовиків і туарегів та платили данину для прикрашування султанських столиць і удержання чорної султанської ґвардії.

Колиж наступали голодні дні, а гарні врожаї бувають у Мароку раз на 3—4 роки, мирні хлібороби перемінювалися в опришків, грабили мандрівних купців або продавали своїх синів у неволю шеріфам-службовикам, а дочки до гаремів каїдів. Часом із розпуки лучились у ватаги по кілька десятків тисяч і нападали навіть на султанські столиці. В інших краях називають це анархією, в дійсності ж це вікова боротьба темного перенаселеного села з малолюдним, узброєним містом.

Таке було колись у Мароку. Тепер там анархія злїквідована. Нема й невільництва. Всеж мароканське село живе й далі давнім життям, безпомічне, босе, у тканих на власних варстатах плащах і бурнусах.

Невільництва нема більше, всеж у селі можна купити за триста франків дівчину для домашньої роботи. І хто купить дівчину, може бути певний, що робітниця не втече, бо нікуди їй втекти крім „окремих дільниць" у великих містах. Село дешево доставляє робучу силу для мароканських дідичів і европейських великих посілостей, а привожені технічні улїпшення дозволяють якнайкраще вихіснувати врожайність ріллі та збільшити доходи.

Мароканські міста невеликі, кілька миль за містом зачинається запілля, провінція або „глед". Зпочатку є підміські фарми европейських кольоністів із городами та садами, потім починаються поля й горби. Всюди ще багато землі, що лежить облогом, зарослої колючими кущами. Подекуди видно плоскі чорні шатра, біля котрих увихаються якісь люди. Чим далі від морського побережжя, поверхня піднімається вище, переходить у височоріввю, поперизувану невисокими відногами середущого Атлясу. В інших місцях ті горби зарослі кедровим лісом. Потім знову поля, лани золотої пшениці без одної травки.

Крім великих земельних посілостей, що належать до туземців-музулман, виросли в останніх роках у Мароку великі французькі господарства по кілька тисяч гектарів із найкращим інвентарем і забудованнями, електрикою, водопроводами, тракторами. Часто це вже не фільварки, а величезні збіжеві фабрики, для створення яких ужито величезних капіталів. А земля родить добре, робучі руки, як і давніше, дешеві.

Кольоністи в Мароку двоякі: 1) приватні, що працюють на власне ризико, а користуються лише підтримкою банків і 2) державні, які дістають парцелі по 100—250 гектарів на корисних умовах на 15-літні сплати та з позичкою на закупно сільськогосподарського інвентаря.

Ще далі і вже мароканське село: яких двадцятьтрицять низеньких, глиняних хатинок. В селі відбувається торг. Тоді там великий рух. Зїжджаються мароканці і з дальших осель (дуарів). На майдані під наскоро якнебудь збитим дашком продають нафту, посудину, залізо, а все те привезли міські крамарі. Село виложило у нецьках або й на землі свій крам: глиняні глечики, вовняні тканини, шкіряні вуздечки та сідла, а далі — купи баранини, над якими гудять рої мух. На кінці гамірливого базару розмітилися продавці худоби — рівнодушних на все верблюдів, ревучих биків і цілої череди сполошених шумом овець.

Поміж рядами страганів помалу пересуваються старозавітні фіґури фелягів (селян), пристають, щоб попробувати крам, довідатися про ціну, або погуторити зо знайомими:

— Селям бен Ахмед! Як там здоровля твого вельмишановного батька? Як ростуть твої діти, хай охороняє їх всемогучий Аллаг!

— Селям бен Саїд! Дякувати Аллагові, в мене все гаразд. А чи всі здорові у твоїй благословенній родині?

Так починається гутірка, що потім переходить на звичайні селянські теми: про те, що подорожіла нафта, а барани, навпаки, подешевіли, що цього року мало було дощу та прийдеться докуповувати збіжжя, а то баби не будуть мати з чого пекти паляниці.

А араби, себто й мароканці, люблять добре попоїсти. Стара арабська пісня захоплено прославляє національні страви:

Хвала Аллагові, що пальці створив,
Щоб брати з тарілки куски,
І зуби, щоб мясо кусати з курки і баранця,
І язик, що смакує свіжість огірка та винограду.
Хвала Аллагові, що нас обдарив славним кус-кусом,
Найпишнішою зо страв для усіх племен,
І також смаженими в маслі млинцями,
Начиненими мигдалами курми,
Смачненькою кермишеллю, аладями з шафраном [і медом,
Прегарним звиваним тістом з овочами,
І індійським корінням,
Сином землі — масним рагу з його милою сестрою:
Солодженою айвою в мясі баранця!

У святочний день Ель Кебір у багатій мароканській хаті на столі фіґурують усі страви тієї пісні, а в найбіднійшій мусить бути в те свято бодай „кус-кус", першогож баранця після одномісячного посту серед святкових церемоній ріже сам султан у себе на дворі.

Бранка.

До військової бранки станув Муньо Шпріц. Лікар основно оглянув Муня і питає:

— Чи ви їздите на ровері? Може скачете, бігаєте, чи взагалі занимаєтеся спортом?

— Так є. Я потребую раз на рік купатись у вані — каже Муньо.

Спомин.

— Якщо вам цигарки шкодять, то чому не курите файки? Це далеко краще...

— Правда. Але файка викликує в мене прикрі спомини. Мій батько курив файку на довгім, грубім і дуже крепкім цебусі...

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН ПІД ВОГНЕМ. (75)

„Чого ви хочете від мене?" — запитав Тарзан дикунів, які обскочили його довкруги. „Ти є схоплювач доньки капітана Д'Альберта", заговорив один, що стояв попереду. „Нас повідомили бубневими сиґналами, що ти втік у нетри і що за тебе капітан виплатить велику нагороду". На хвилю дикун зупинивсь, а Тарзан поглибився в задумі.

„Дівчину схопили страшні люди" почав Тарзан. „Коли я чимскорше її не врятую, то їй смерть грозить. Пустіть мене, бо кожна минута дорога", заговорив він. Та дикуни засміялися. „Ти думаєш, що ми такі дурні? Ми знаємося на твоїх підступах. Нас також повідомили, що ти дуже хитрий чоловік. Та ми не дамось обдурити, а запровадимо тебе до станиці".

В ту саму хвилину Ґолм погрожував Івонні смертю, коли вона не виконає їх фанатичного ритуалу, та не вбє Дика. Дівчина в розпуці заливалася сльозами. Вона, знала, що коли не виконає приказу Ґолма, то Дика всеодно вбють, а також її. Але в її жилах плила европейська кров. Вона нагадувала собі, як Дик не хотів її покидати, хоч міг утекти від дикунів.

Вона рішила вмерти разом з Диком. „Дорогий Дику, це наш кінець", вона заговорила. „Ні, Івонно!" зірвався перестрашений Дик. „Ти роби так, як він тобі наказує. Ти всеодно мене не врятуєш, я згину всеодно. Ох, рятуй бодай себе. Бери ніж, скорше. Ось удар тут, та не бійся. Це довго не потреває. Бери, чого боїшся?" — наглив хлопець дівчину.